

Symposium: Curaçao blik vooruit, 10 juni 2010

Bijdrage van de heer mr. Alvin Daal, MBA (AD Change Facilitators)

Braindrain op Curaçao: Vooral een gebrek aan visie

De discussie over braindrain, zijnde de migratie van talentvolle hoogopgeleiden naar en het verblijf van hoogopgeleiden na hun studie in Nederland, lijkt mede door de politiek beladen discussies over het personenverkeer in het Koninkrijk nog actueler dan ooit. De economische groei van het splinternieuwe land Curaçao zou door het fenomeen van braindrain beperkt kunnen worden en de vergrijzing van de bevolking van het nieuwe land zal sterker benadrukt worden.¹ In Nederland zitten bestuurders niet te wachten op een oplossing van dit probleem. Ze zien liever de “probleemgroep” laaggeschoolde Antillianen terugkeren en bedenken daarvoor allerlei regelingen, terwijl de hoogopgeleiden wat hun betreft natuurlijk moeten blijven. Wanneer het probleem echter onder de loep wordt genomen, dan zal de oorzaak van braindrain onmiddellijk zichtbaar worden: Een gebrek aan visie over het menselijk kapitaal mede met het oog op het voorkomen van braindrain. Wanneer de oorzaak van welk probleem bekend is kan het effectief aangepakt en opgelost worden.

Met deze uiteenzetting van het probleem willen wij aan de oplossing van braindrain bijdragen. Wij hopen dat zowel bestuurders en werkgeversorganisaties als werknemersorganisaties hiervan gebruik maken om een visie op menselijk kapitaal te ontwikkelen, ten bate van onze “dushi Kòrsou”.

Meerdere dimensies van braindrain

Braindrain heeft tenminste twee met elkaar vervlochten dimensies, te weten een lokale en een internationale dimensie.

De lokale dimensie van braindrain heeft onder meer betrekking op economische, politieke, sociale en technologische factoren. Enkele voorbeelden hiervan zijn gebrek aan innovatie en slechte kwaliteit van onderwijs, gebrek aan investeringen in onderzoek en ontwikkeling e.d. Die factoren kunnen braindrain veroorzaken, doordat talentvolle hoogopgeleide mensen bijv. bij weinig toekomst perspectieven op een goede baan of slechte salariering of een “mismatch” tussen opleidingsaanbod en arbeidsplaatsen, ervoor kiezen om zich in het buitenland (lees: Nederland) te vestigen en daar te gaan werken. Een karakteristiek van deze dimensie is dat het rechtstreeks beïnvloed kan worden door de overheid van het land van waaruit migratie plaatsvindt (bron land).

De internationale dimensie van braindrain heeft betrekking op de globalisering die het relatieve belang van de productiefactor arbeid in belangrijke mate heeft beïnvloed. Er is door de toenemende technologische vooruitgang steeds sprake van een ombuiging van de industriële productie van goederen naar een de economie op basis van dienstverlening en een groei van de wereldhandel en directe buitenlandse investeringen. Talenvolle hoogopgeleiden zijn dan nodig en worden aangetrokken in landen waar de dienstverleningseconomie sterk is en waar veel buitenlandse investeringen gedaan worden. Deze factoren zijn over het algemeen moeilijk te beïnvloeden door het bronland.

Het spreekt voor zich dat beide dimensies catastrofaal kunnen zijn voor de economie van het bronland. De inkomsten per capita in het ontvangende land gaan door braindrain doorgaans omhoog ten koste van het bronland. Voor zover er enige service sector is in het bronland, zal er doorgaans sprake zijn van een verdere inkrimping van die sector ten voordele van groei van die sector in het ontvangende land. Ook de koopkracht van het bronland kan negatief beïnvloed worden, doordat de talenvolle meerverdieners migreren naar het ontvangende

land. Daarnaast kan het bronland nog eens verlies leiden door de verslechtering van haar concurrentiepositie ten opzichte van het ontvangende land als gevolg van het vertrek van kennis van getalenteerde mensen.ⁱⁱ Verder kunnen de inkomsten per capita in het bronland negatief beïnvloed worden wanneer opleiding positief gerelateerd is aan benodigde vaardigheden en de vertrekkende arbeiders vervangen worden door minder geschikte arbeiders in het bronland. Dat, gepaard gaande met illegale migratie, zoals dat op Curaçao geconstateerd kan worden.ⁱⁱⁱ De productiviteit en output in het bronland worden daardoor minder. Ook de overheidsinvesteringen in het menselijk kapitaal gaan teloor, wanneer studenten na hun studie niet terugkeren.^{iv}

Oplossingsrichtingen

Te vaak horen wij dat onze talentvolle landskinderen terug moeten komen: “Nan mester bin kas bèk”. Te weinig horen wij waarom zij terug moeten komen en wat er gedaan zal worden om hun daartoe te bewegen. Bij een bezoek naar een willekeurig middenbedrijf zal al gauw opvallen dat veel leidinggevendenden op Curaçao geen landskinderen zijn. Is dat toeval? Zijn bedrijfseigenaren en investeerders geneigd om talentvolle hoogopgeleiden van andere bodem te betrekken? Of, is het een kwestie van gebrek aan enige visie, strategie en beleid op het voorkomen van braindrain?

De schrijver hiervan kan zich in ieder geval niet aan de indruk onttrekken dat het laatste een belangrijke rol speelt op het arbeidsmarktbeeld op Curaçao. Nog een kleine 10 jaar geleden adviseerde de Commissie Nationaal Herstelplan nog om mensen met kennis, innovatie en kapitaal aan trekken door het liberaliseren van de toelatingsregelingen voor buitenlanders.^v Helaas heeft de commissie de kans voorbij laten gaan om een bijdrage te leveren aan de oplossing van het braindrain probleem. Dat, terwijl alle factoren die de toevlucht van talentvolle lokale mensen naar Nederland bevorderen nog altijd aanwezig zijn: De staat van ons onderwijssysteem is verre van goed te noemen. Discussies over onderwijsinnovatie worden met de dag intensiever terwijl wij nauwelijks raad weten met de geïnitieerde onderwijsinnovaties van de afgelopen jaren.^{vi} Bekend is dat onze kleine economie de concurrentiestrijd met de Nederlandse economie moeilijk aankan. De economische diversiteit, salarissen, arbeidsdiversiteit, vacatures, het vrije verkeer van personen tussen de delen van het Koninkrijk en de onderwijsdiversificatie in Nederland, zijn allemaal factoren die in het nadeel zijn van *whoever* iets wil ondernemen om het probleem van braindrain van Curaçao te bestrijden.

Het besef dat het land Curaçao straks nooit dezelfde perspectieven aan talenvolle landskinderen kan aanbieden in vergelijking met Nederland is maar een begin. Maar daarnaast kan het besef dat de gemigreerde talentvolle landskinderen kunnen bijdragen aan de groei van Curaçao, ook bijdragen aan een effectieve oplossing van het probleem.^{vii}

Enmaal bewust van de eigen beperkingen, kunnen wij een visie ontwikkelen om in de toekomst in ieder geval geen tekort te hebben aan talentvolle hoogopgeleiden. Een onderzoek naar de vraag en aanbod voor de korte termijn en scenario's voor de toekomst is daarvoor onontbeerlijk. Wanneer wij weten wat de vraag van de arbeidsmarkt is en wat het in de toekomst naar verwachting zal zijn, kunnen wij gericht te werk gaan. Zo zullen wij onze hoger onderwijs kunnen afstemmen op de toekomstige behoefte. Daarbij past ook een meer gerichte toekenning van studiefinanciering en studiefaciliteiten.

Dat is op zich niet genoeg. Afgestudeerde talenvolle landskinderen zullen niet door overheidsmaatregelen verplicht kunnen worden om terug te keren en moeten een afweging maken: “*Wat zal ik gaan verdienen, hoeveel is mijn studieschuld en hoe kom ik aan een woning, auto, enz. op Curaçao?*”.

Belastingvoordelen en voordelige terugbetalingsregelingen voor studieschulden die de beantwoording van deze vragen positief beïnvloeden zouden snel overwogen moeten worden. Want, al is het voor de eerste jaren na terugkeer, dergelijke voordelen staan niet op zich zelf. Ten minste in theorie bestaat het fenomeen van "insider advantage of immobility".^{viii} Volgens die theorie, zal migratie niet de moeite waard zijn door de kosten van geaccumuleerde lokatie-specifieke voordelen, die verloren zou gaan, zelfs wanneer macro-economische verschillen aanhoudend zijn. Het komt erop neer dat hoe langer talentvolle hoogopgeleiden in een bepaald land blijven hoe minder zij geneigd zijn om te vertrekken, omdat zij kennis opdoen van een specifieke plek (sociaal en bedrijfsgeoriënteerde voordelen), investeren in duurzame goederen en woning e.d. (bedrijfsgeoriënteerde en economische voordelen), e.d. Zij realiseren hun individuele utiliteit op een bepaalde plek en realiseren zich dat een vertrek zou betekenen dat zij opnieuw elders moeten beginnen. Wanneer bijv. door voordelige belastingen het individu meer inkomen heeft, zal hij/zij meer gaan investeren in een woning, sociale netwerken en bedrijfsmatige activiteiten en zal zij minder geneigd zijn om te vertrekken.

Ook belastingvoordelen en stimuli voor bedrijven dienen overwogen te worden. Zo zal een aftrekregeling voor uitgaven in verband met werving en selectie van landskinderen in Nederland aantrekkelijk kunnen zijn voor de lokale bedrijfseigenaar.

Daarnaast kunnen wij beter gebruik maken van onze landskinderen die wij vanwege onze kleinschaligheid toch niet kunnen overhalen om terug te keren. Betrek de kennis van deze talentvolle hoogopgeleiden bij de opbouw van onze nieuwe land Curaçao.^{ix} Bedrijven en bestuurders moeten wegen zien te vinden om deze groep actief te laten zijn bij wetenschappelijke studies en adviezen over belangrijke maatschappelijke, economische en technologische onderwerpen. Een tweede mogelijkheid: Zoek lokale investeringsprojecten en start gerichte informatiecampaagnes om investeringen van landskinderen te stimuleren. Maak daarbij financiële overboekingen (remittances) van landskinderen aantrekkelijk. De economische voordelen voor Curaçao zijn evident.

Slot

Het nieuwe land Curaçao en de oplossing van de schuldenproblematiek biedt veel mogelijkheden om dezelfde problemen op te lossen, die zijn ontstaan als gevolg van de precaire financieel-economische situatie die de Nederlandse Antillen en Curaçao jarenlang heeft geteisterd. Het opbouwen van een nieuw land gaat gepaard met nieuwe kansen. Het is nu de tijd om een visie op ons menselijk kapitaal te ontwikkelen, zodat wij genoeg "hersenen" van eigen bodem tot onze beschikking hebben om 2020 in te gaan.

ⁱ T. de Ryter van Steverinck en G. Camelia, "Nederlandse Antillen: vakantie of immigratieland?", in *International Spectator*, jaargang 60 nr. 7-8, juli-augustus 2006.

ⁱⁱ T. Straubhaar en M. Wolburg, "Brain Drain and Brain gain in Europe" "An Evaluation of the East-European Migration to Germany", University of Armed Forces, Hamburg, Centre of Economic Policy Research, London College of Europe, Hamburg 1998, downloaded from <http://migration.ucdavis.edu/mm21/Thomas1/Thomas.html>. Zie ook: Inter American development Bank, "Policies and Strategies for Promoting Sustainable growth", The Netherlands Antilles, Final report, De Montfort University, Leicester, United Kingdom, 1997, pag. 6.

ⁱⁱⁱ T. de Ryter van Steverinck en G. Camelia, *Ibid.*

^{iv} Zie de bijdrage van dr. M. Dijkhof.

^v E.D. Tromp, et al, "Rapport van de Commissie nationaal Herstelplan", juni 1999.

^{vi} Zie de bijdrage van dr. M. Dijkhof.

^{vii} A. Daal, "Bai Bin: A Strategic Approach to the Problem of Brain Drain for a Sustainable Economic Growth in Curacao", MBA Thesis, November 1999, Universiteit van de Nederlandse Antillen. Zie ook T. de Ryter van Steverinck en G. Camelia, *Ibid.*

^{viii} P.A. Fischer et al, "*Why do people Stay? The Insider Advantage Approach, Empirical Evidence from Swedish Labor Markets*", downloaded from <http://migration.ucdavis.edu/mm21/Fischer&Straubhaar.html>

^{ix} A.Daal, "*Bai Bin: A Strategic Approach to the Problem of Brain Drain for a Sustainable Economic Growth in Curacao*", *ibid* en T. de Ryter van Steveninck en G. Camelia, *Ibid*.